

OMGEVINGSWET GEREEDSCHAPPEN

Naar een ETFAL planproces
met meer participatie als
gevolg

Sander van Schagen

WAT DOE JE OP JE EERSTE DATE?

- Alle cijfers van je date en jou samen vergelijken?
- Eens even flink hoog van de toren blazen over hoe goed je bent?
- Kijken wat elkaars kernkwaliteiten zijn en hoe je daar op verder kunt?
- Kijken naar de drijfveren van de ander en daarop reageren?

Van eerste date naar de omgevingswet

De omgevingswet gaat
op de achtergrond
over de houding en
gedrag component

OMGEVINGSWET GEREEDSCHAPPEN

Wat biedt structuur in
het omgevingswet
denken en doen,
in wat we hier zien bij
het eerste date
voorbeeld?

FRAMING HELPT

Gelijk hebben

Feiten centraal

Systeemfunctioneel frame
Rationeel oorzaak-gevolg,
machine bureaucratie,
hierarchie en specialisatie,
technocratie, weinig nuance,
het uitrekenen van optimale

(gebruiks)waarden.
[Youtube](#) & [youtube](#)

Human resource frame
Vanuit mensen hun kracht,
talent en kunde. Binnen
kaders eigen verantwoor-
delijkheid zelf laten beslissen
en organiseren. Sociaal-
emotionele afweging
en geluk [youtube](#)

Mens centraal

Politiek frame
Geld, kennis en middelen om
zaken te bereiken. Strijd om
het bezit hiervan. Hoe meer je
bezit, des te groter je
mogelijkheden.

[youtube](#)

Symbolisch frame
Door het gebruik van
symbolen, beeldspraak,
culturele waarden, mythes,
verbeeldingskracht e.d. als
lijm/ verbinding. Soms ook
doen door niets te
doen. [youtube](#)

Gelijk krijgen

Vier tegengestelde wijzen van handelen (naar eigen indeling) in de vier frames van Bolman en Deal (2003).

Systemfunctioneel frame
Rationeel oorzaak-gevolg,
machine bureaucratie,
hierarchie en specialisatie,
technocratie, het uitrekenen
van optimale
(gebruiks)waarden

Goede RO
Procedure volgen
Projectmatige fasering
Alle gebiedsonderzoeken
samen
Overall geldende
stedenbouwkundige
principes

FRAMING HELPT

Systeemfunctioneel goede
RO

John Rawls: recht boven goed vice versa

1^e Wittgenstein en Habermas: procedurele ethiek

Kant: Niet kiezen is ook kiezen → je moet
Wat wil je en wat gaat automatisch
Niet als middel maar als doel

Human resource frame
Vanuit mensen hun kracht,
talent en kunde. Binnen
kaders eigen verantwoor-
delijkheid zelf laten beslissen
en organiseren. Sociaal-
emotionele afweging.

Goede ruimtelijke ordening

- Karakter van een plek
- Kennis van betrokkenen
- Wat kan de initiatiefnemer zelf

FRAMING HELPT

Human resource
Goede RO

Aristoteles: Onvoldoende kennis levert onwaarheden op
geluk is het hoogste doel en een balans die je
vindt door te oefenen, neem je een houding of
karakter aan

Taylor Niet jouw rol in de griekse Polis maar
authenticiteit

Berlin Positieve en negatieve vrijheid

Zoek de verschillen: vroeger (links) en nu (rechts)

Politiek frame

Geld, kennis en middelen om zaken te bereiken. Strijd om het bezit hiervan. Hoe meer je bezit, des te groter je mogelijkheden.

Goede ruimtelijke ordening

- Wie is hier de baas
- Onderhandelen
- Politieke spel

FRAMING HELPT

Politiek frame

POL

Noem eens voorbeelden van positief vormende invloeden

Overdiepse polder

Symbolisch frame
Door het gebruik van
symbolen, beeldspraak,
culturele waarden, mythes,
verbeeldingskracht e.d. als
lijm/ verbinding.

Goede ruimtelijke ordening

- Drijfveren
- Kracht van participatie
- Het verhaal van een plek
- Luisteren

FRAMING HELPT

Symbolisch frame

SMB

Daoisme

Spoor, de weg, gids, doen door
niets te doen

Thales van Milete

Panta rhei

Nietzsche

Geboren, eerste en tweede natuur

Story telling

Aanzet tot het verhaal,
duidelijkheid, genre, karakteristiek

FRAMING HELPT

Gelijk hebben

Feiten centraal

Stysteemfunctioneel frame
Rationeel oorzaak-gevolg,
machine bureaucratie,
hierarchie en specialisatie,
technocratie, weinig nuance,
het uitrekenen van optimale
(gebruiks)waarden.

[Youtube](#) & [youtube](#)

Human resource frame
Vanuit mensen hun kracht,
talent en kunde. Binnen
kaders eigen verantwoor-
delijkheid zelf laten beslissen
en organiseren. Sociaal-
emotionele afweging
en geluk [youtube](#)

Mens centraal

Politiek frame
Geld, kennis en middelen om
zaken te bereiken. Strijd om
het bezit hiervan. Hoe meer je
bezit, des te groter je
mogelijkheden.

[youtube](#)

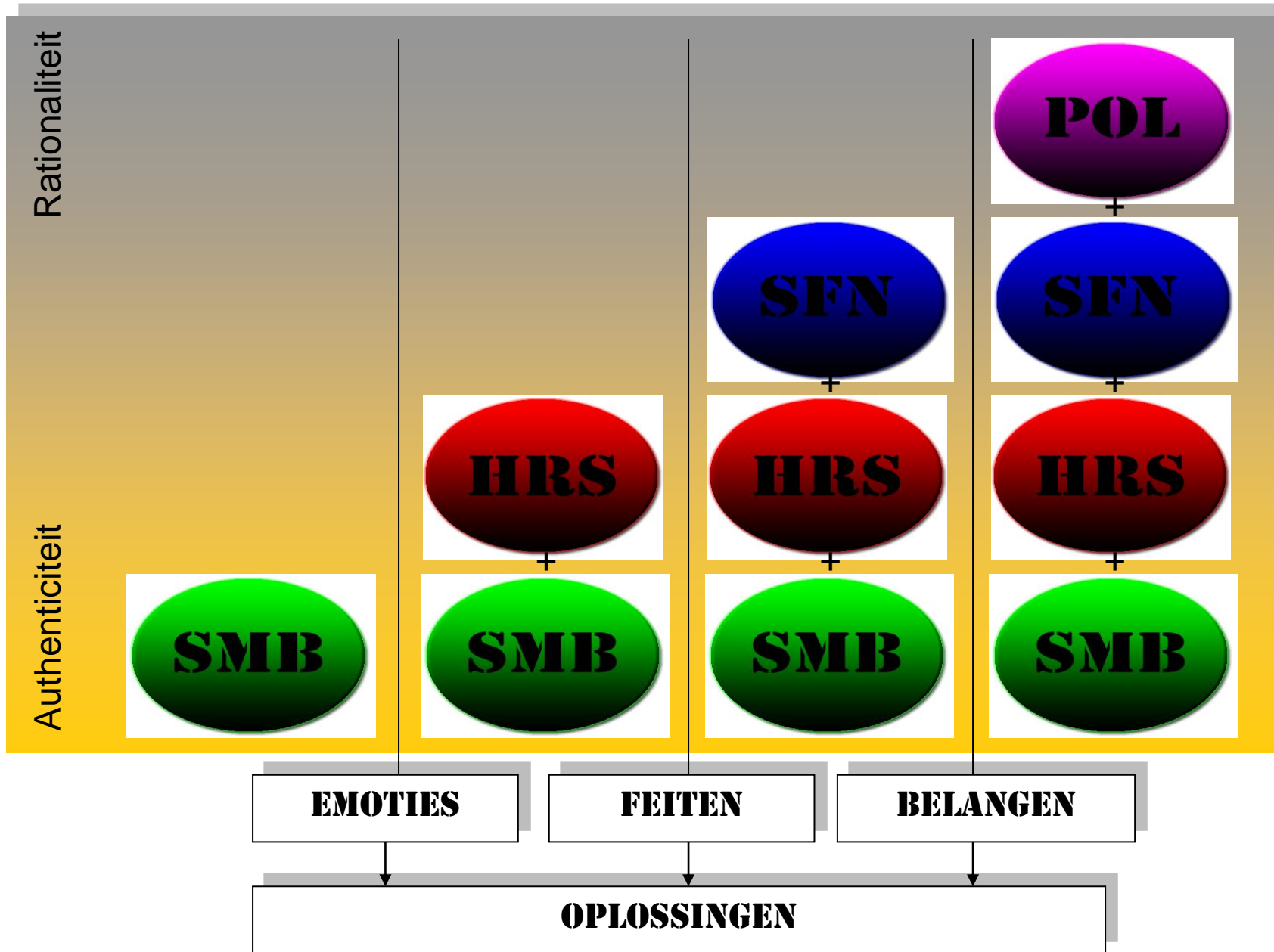
Symbolisch frame
Door het gebruik van
symbolen, beeldspraak,
culturele waarden, mythes,
verbeeldingskracht e.d. als
lijm/ verbinding. Soms ook
doen door niets te
doen. [youtube](#)

Gelijk krijgen

Vier tegengestelde wijzen van handelen (naar eigen indeling) in de vier frames van Bolman en Deal (2003).

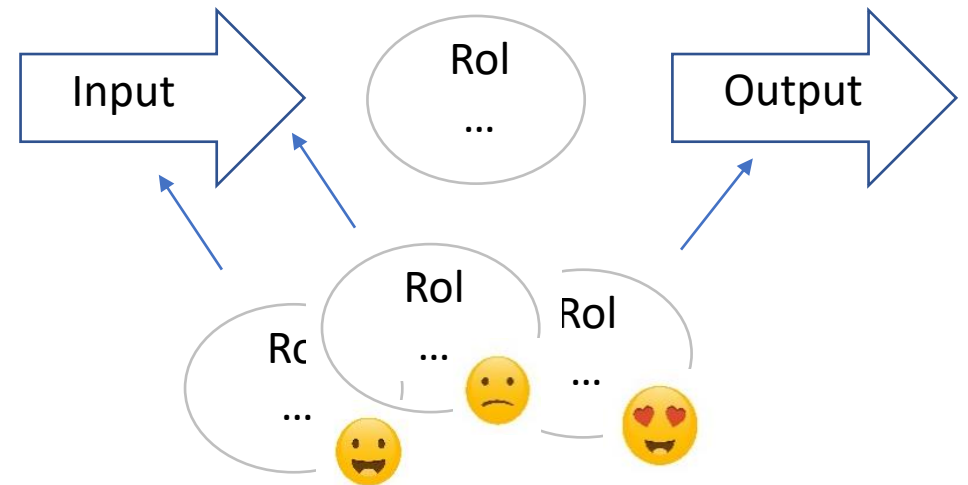
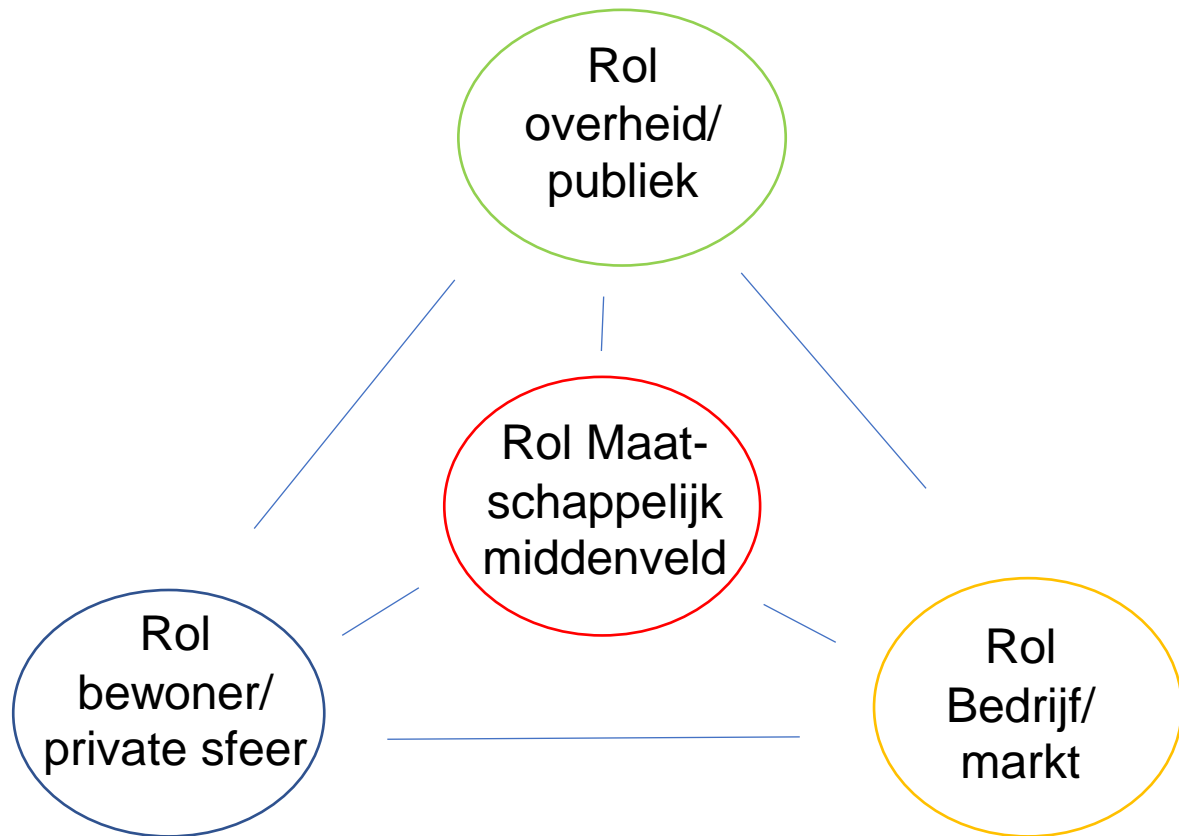

OMGEVINGSWET GEREEDSCHAPPEN

De “eerste date” in het
planproces, met wie?

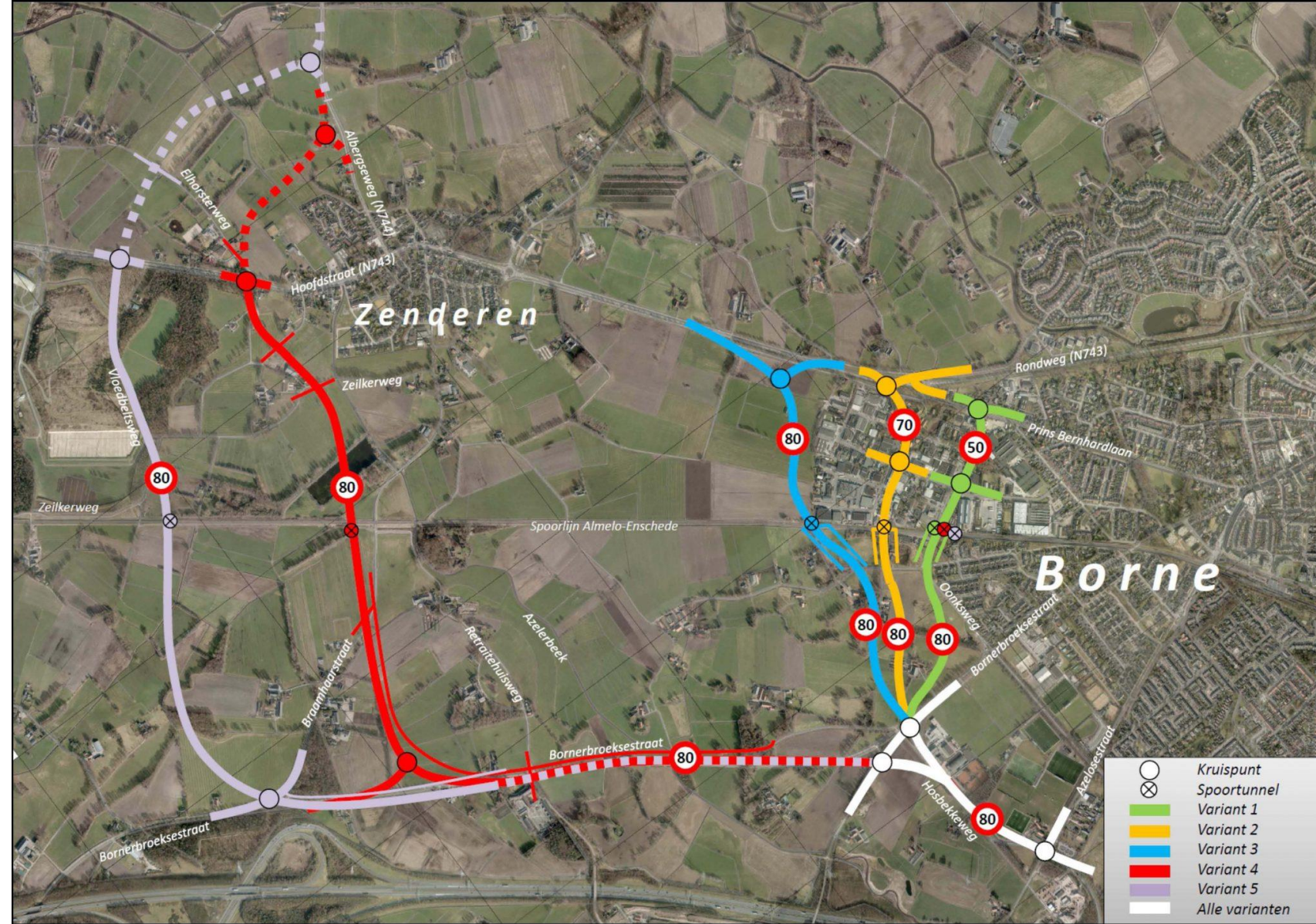
Het (omgevingswet)planproces, vanuit welke rol?

Oefening

Casus rondweg

- Kies een frame
- Welk rondweg tracé past er bij dit specifieke frame en waarom?
- Hoe zou je vanuit dit frame de discussie voeren in het participatieproces kijkend naar de rollen?

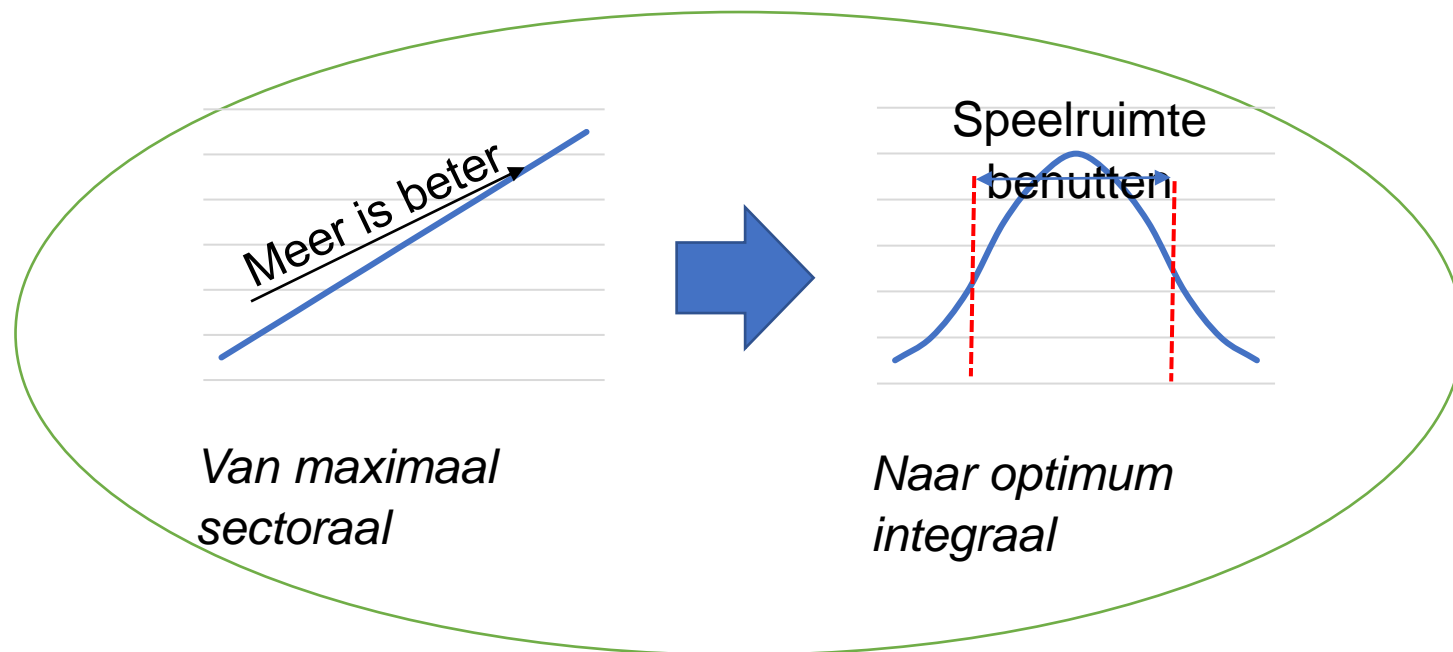
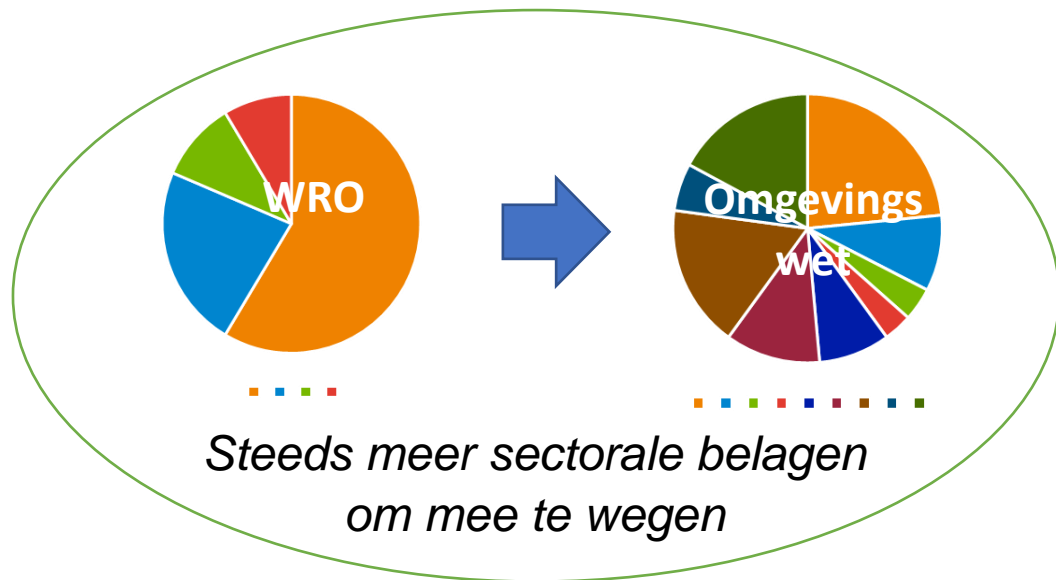

OMGEVINGSWET GEREEDSCHAPPEN

Hoe gaan we alle input
vervolgens ETFAL
afwegen?

Van sectoraal naar speelruimte

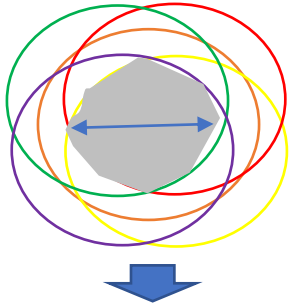

Van sectoraal naar speelruimte

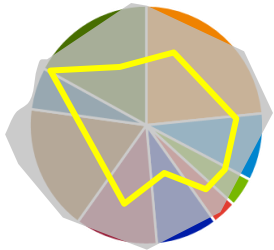
Stap 1 bepaal de wettelijke speelruimte

Oftewel, past het wel of niet in BAL, BKL en instructieregels rijk en provincie

Stap 2 Bepaal de sectorale wettelijke en gemeentelijk beleid speelruimte

Dit geeft weer wat de overgebleven speelruimte is voor het latere optimum

Stap 3 Gemotiveerd kiezen voor optimum via gereedschappen.

Output gericht voor meervoudig ruimtegebruik.

Meer omgevings-impact geeft meer motivatieplicht voor een keuze.

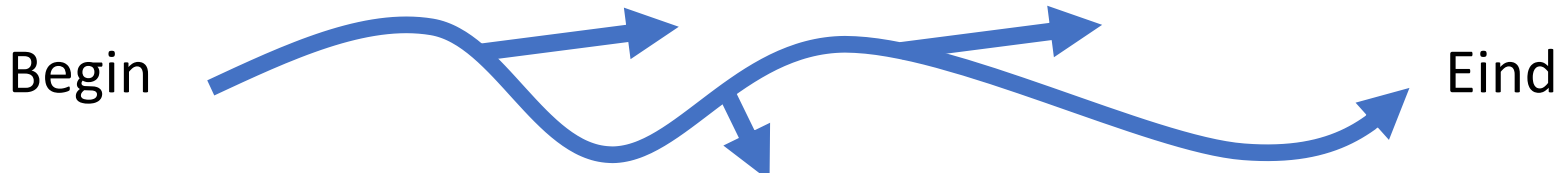
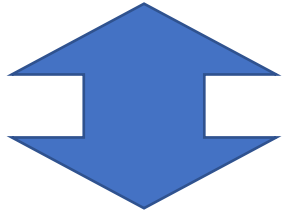
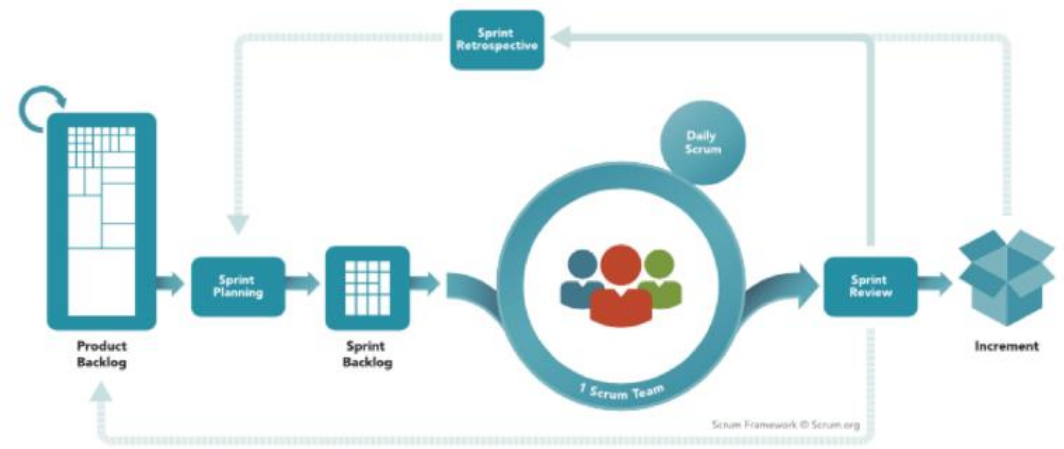
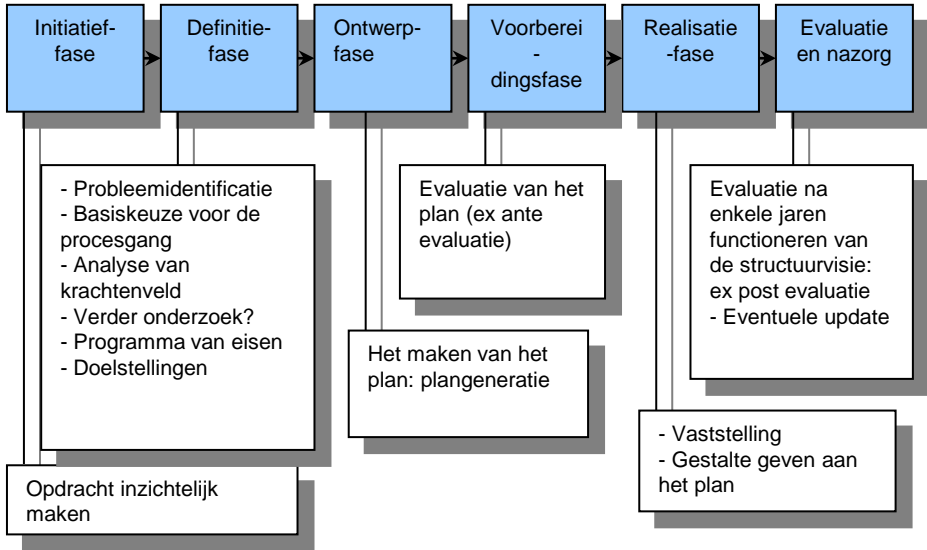

OMGEVINGSWET GEREEDSCHAPPEN

Hoe gaan we het
planproces
organiseren?

Projectmatig werken versus scrum

Het omgevingswet planproces, de intake- en omgevingstafels

Kansrijkheid bepalen (evidente nogo's uitfilteren)
(Koppel)kansen & kritische factoren signaleren
Vervolgtraject bepalen

Select
gezelschap

- Inschatten impact op omgeving o.b.v. massaschets
- Bespreken haalbaarheid en mogelijkheden
- Vaststellen kaders en randvoorwaarden ('mitsen')

Breed gezelschap
Vaste kern +
flexibele schil

- (Beleidsmatige) afwegingen maken o.b.v. schetsontwerp / voorlopig ontwerp of scenario's

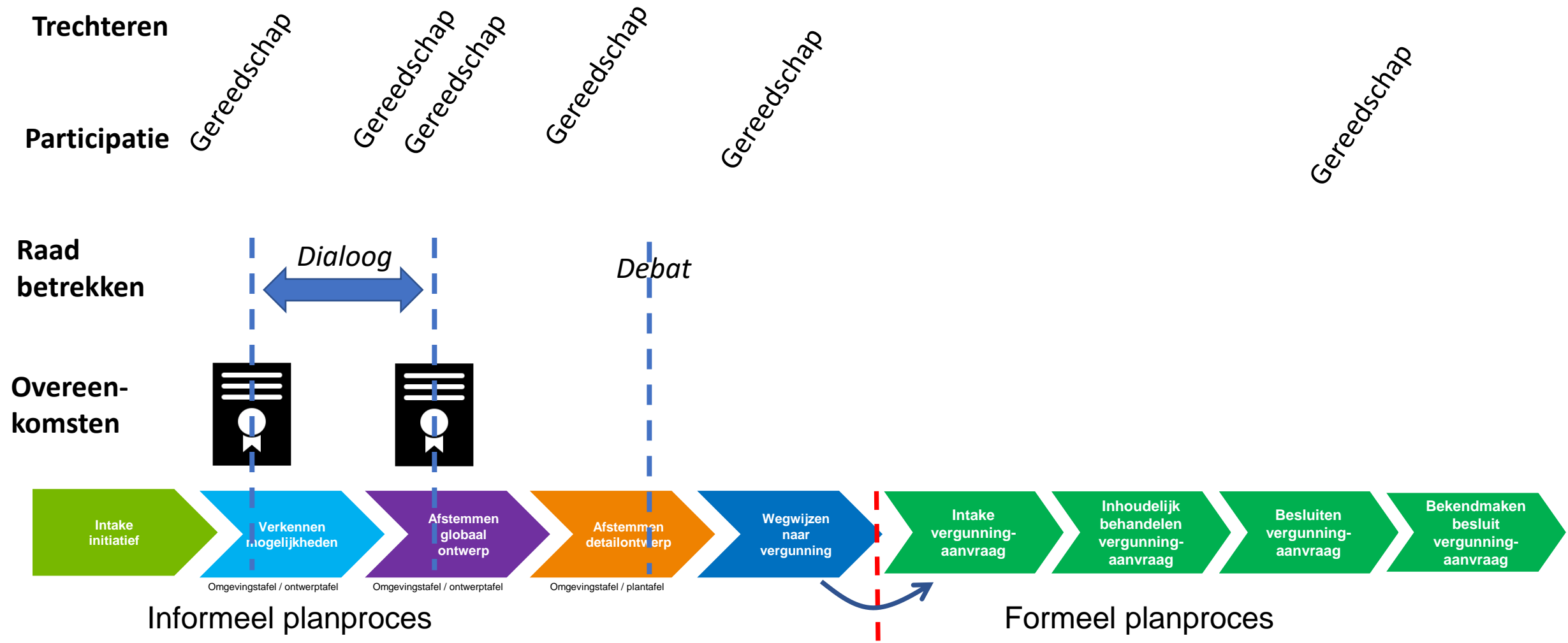
Breed gezelschap
Vaste kern + flexibele
schil

Concrete afwegingen maken o.b.v. detailontwerp
Strijdigheden oplossen t.b.v. 'vergunningproof' plan

Breed gezelschap
Vaste kern + flexibele schil

Het omgevingswet planproces, de intake- en omgevingstafels

VNG, 2021¹ met bewerking Niemöller, 2021

Alles op een rij in een fictieve casus, zelf instrumenten in het planproces klikken

Intake
initiatief

Stap 1 Zet je plan duidelijk op papier

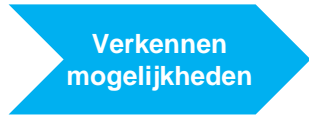
De vragenlijst of het dashboard uit paragraaf 12.5.
Nu weet je kort en bondig waar het plan over gaat.

Verkennen
mogelijkheden

Stap 2 Bepaald de impact

Impactchecker vragen voor waar de impact zit waarop je je richt in de participatie uit paragraaf 13.1.
Nu je iets beter weet waar de impact hem in zit, kun je beter een passende participatie instrumenten kiezen.

Alles op een rij in een fictieve casus, zelf instrumenten in het planproces klikken

Stap 2 Bepaald de impact

Impactchecker vragen voor waar de impact zit waarop je je richt in de participatie uit paragraaf 13.1.

Nu je iets beter weet waar de impact hem in zit, kun je beter een passende participatie instrumenten kiezen.

Past het initiatief binnen bestaande, de regels normen en beleid?

Bijna helemaal passend Bijna hetzelfde

Sluit het initiatief aan bij hoe mensen de omgeving gebruiken en hoe die eruit ziet?

Bijna hetzelfde Helemaal anders

Krijgt het plan maatschappelijke aandacht?

Bijna geen aandacht Zeer veel aandacht

Verschillen de achterliggende ideeën en drijfveren van mensen die participeren van elkaar?

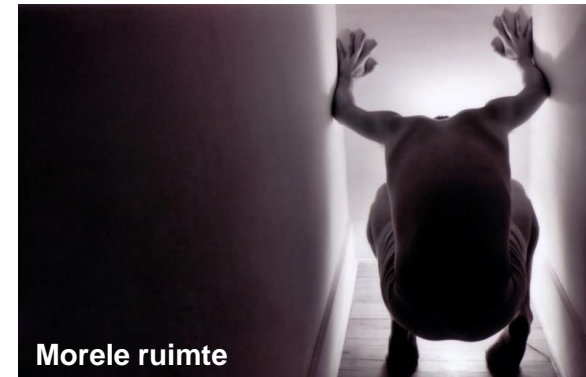
Bijna helemaal hetzelfde Helemaal anders

Alles op een rij in een fictieve casus, zelf instrumenten in het planproces klikken

Verkennen
mogelijkheden

Stap 3 Laat zien waar de koppelkans of de kritische factoren zitten

Kies een passend gereedschap uit het betreffende frame en vul dit in
Op deze manier snappen betrokkenen straks beter waar het wringt en waar kansen liggen. Beter begrip geeft meer kans op een open participatieproces.

Verkennen
mogelijkheden

Afstemmen
globaal
ontwerp

Stap 4 Maak een participatie plan van aanpak en kies een vorm

Actoren analyse en participatie PVA en -vorm (zie gereedschap paragraaf 13.9)
Bepaal je participatie mijlpalen (zie gereedschap 14.7).
Nu weet je met wie en via welke stappen je gaat participeren

Alles op een rij in een fictieve casus, zelf instrumenten in het planproces klikken

Afstemmen
globaal
ontwerp

Stap 5 Ga elkaar proberen beter te begrijpen

Laat betrokkenen het gereedschap uit stap 3 zelf invullen. Voer daarna een dialoog met hen over verschillen en overeenkomsten. Kies een participatievorm.

- bijv. de STAP dialoog (gereedschap paragraaf 15.4) of viva test (paragraaf 13.1)

Nu weet je beter van elkaar hoe de ander zaken ervaart, is er meer kans op begrip, “toe dan maar” of in een slechter geval een strijd maar dan met open vizier.

S

Als wij in deze **Situatie** ...

T

deze **Taak** / dit **Thema**
hebben

A

welke **Accenten**
moeten we dan leggen

P

... om de gewenste
Prestatie te behalen?

Alles op een rij in een fictieve casus, zelf instrumenten in het planproces klikken

Afstemmen
detailontwerp

Stap 6 Waar draait het om bij de vervolgstappen

Kies een gereedschap waarmee je duidelijk maakt waar ruimtelijke keuzes bij volgende stappen om draaien. Om voldoende aansluiting bij de betrokkenen kijk je bij het zoeken naar een passend gereedschap eerst in het symbolic frame, dan in het human resourceframe, dan in het systeem functionele frame en pas als laatste in het political frame.

Wegwijzen
naar
vergunning

Stap 7 Leg vast wat je deed

Leg in een participatie verslag hoe je de voorgaande stappen deed en wat je met de inbreng van de participatie gedaan hebt. Hiermee kan de gemeente zien wat er aan participatie plaatsvond en of dat voldoende is kijken naar de impact van het plan.

OMGEVINGSWET GEREEDSCHAPPEN

Dus

Wees een
influencers in je
planproces